

Godt begynt er halvt fullendt? En oppstartsanalyse

Rapport fra forsøk med nærdemokratiske ordninger i
 Asker kommune

Lars U. Kobro
 Bent Aslak Brandtzæg

Lars U. Kobro og Bent Aslak Brandtzæg

Godt begynt er halvt fullendt? En oppstartsanalyse

**Rapport fra forsøk med nærdemokratiske
ordninger i Asker kommune**

© 2020 Lars U. Kobro og Bent Aslak Brandtzæg
Universitetet i Sørøst-Norge/Telemarksforskning
Porsgrunn/Bø, 2020

Skriftserien fra Universitetet i Sørøst-Norge nr. 63

ISSN: 2535-5325 (online)

ISBN: 978-82-7206-584-2 (online)

Utgivelser i publiseres som Creative Commons*
og kan kopieres fritt og videreformidles til andre
interesserte uten avgift. Navn på utgiver og
forfatter(e) angis korrekt. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no>

Forside: Egen illustrasjon

Forord

Nærdemokratiske ordninger er en samlebetegnelse på ulike systemer og modeller med formål å engasjere lokalbefolkningen slik at den myndiggjøres. Opprettelse av lokalsamfunnsutvalg er en måte å gjøre dette på. I Asker er modellen valgt, foreløpig for tre lokalsamfunn; Tofte, Slemmestad og Heggedal. Erfaringene fra de tre stedene skal danne grunnlag for en avgjørelse i 2022 om ordningen skal videreføres og eventuelt gjøres gjeldende for flere lokalsamfunn.

USN har fått i oppdrag å følge ordningen fra sommeren 2020 til sommeren 2022. Vi skal holde tett kontakt med oppdragsgiver underveis, og på noen avtalte punkter skal vi samle inn informasjon fra aktiviteter i forsøket. Våre observasjoner og vurdering skal rapporteres ved tre avtale tidspunkter. Det første er en rapport fra oppstart og første initiale fase. Det andre vil være en rapport omtrent halvveis i forsøket, i juni 2021 – før det hele oppsummeres i en avslutningsrapport i juni 2022. Det er den første rapporten av disse tre som foreligger her.

Fra vår side ved USN har forskerteamet bestått av professor Arild Schou og førsteamanuensis Jan Erik Grindheim, begge fra handelshøyskolen (fakultet), sammen med professor Halvard Vike og undertegnede fra SESAM, Senter for sosialt entreprenørskap og samskapende sosial innovasjon, fakultet for helse og sosialvitenskap. I tillegg har Telemarksforskning deltatt med viktig kompetanse og aktiviteter. Det er medforfatter til denne rapporten, Bent A. Brandtzæg som har ledet arbeidet fra TF sin side.

Vi takker alle i Asker-samfunnet som har stilt seg til rådighet og svart på de spørsmålene vi har stilt, både i survey og i personlige intervjuer. Å lykkes med nærdemokrati på siden av det ordinære representative demokratiet krever både vilje og innsikt. Vi har funnet mye god vilje i våre foreløpige kartlegginger, også er det vårt håp og ønske at vi kan bidra med å vinne økt innsikt i forsøket i Asker, gjennom den forskningen som nå er i gang.

Porsgrunn, 20.12. 2020

Lars Ueland Kobro
Prosjektleder

Sammendrag

Nye Asker kommune har etablert lokalsamfunnsutvalg i Tofte, Slemmestad og Heggedal. Ordningen med lokalsamfunnsutvalg (LSU) de tre stedene skal være en forsøksordning for to år. Ordningen skal følges av forskningsaktivitet som så skal danne grunnlag for en politisk sak om eventuell videreutvikling og utvidelse av de nærdemokratiske ordninger til flere lokalsamfunnsområder i Asker fra høsten 2022. Formålet med lokalsamfunnsutvalgene i Asker er at tiltaket skal styrke lokaldemokratiet og gi befolkningen økt innflytelse over egen lokalsamfunnsutvikling. Forsøket faller sammen med en generell økt interesse i Norge for å finne fram til nye modeller og egnet praksis for økt innbyggerdeltakelse i politiske og lokale prosesser (Distriktssenteret 2014, Hansen, Klausen og Winsvold 2013).

Utvalgene i Asker har et dobbelt mandat. De skal for det første legge til rette for at innbyggere, lokale lag og foreninger, lokalt næringsliv og enkeltpersoner skal få mulighet til å ta del i - og få medansvar for saker som angår lokalsamfunnet. For det andre skal utvalgene fungere som kommunens forlengede arm ut i lokalsamfunnene.

Den oppstartkartleggingen som rapporteres her er gjort med bruk av flere former for informasjonsinnhenting. Vi har gjennomført en survey blant alle de tre utvalgenes medlemmer og varamedlemmer, vi har deltatt og gjort feltnotater fra de tre utvalgenes første møter og ellers lest innkallinger og protokoller fra øvrige møter. Vi har deltatt i et felles (digitalt) oppklaringsmøte om utvalgenes handlingsrom og formelle posisjon i forhold til Kommuneloven, og vi har intervjuet sentrale personer både i utvalgene (de tre lederne) og i kommunen sentralt; tre politikere og fire sentrale administrative ressurspersoner. Det har også ved flere anledninger vært kontakt mellom prosjektleder hos USN og oppdragsgiver. Slik kontakt faller inn under prosjektets aksjonsforskningsprofil hvor forskningsaktivitetene ikke avgrenses til å observere og kommentere, men også i noen grad kunne delta i diskusjoner om framdrift og retningsvalg i prosjektet.

Foreløpige funn viser at deltakerne i de tre utvalgene er motivert for den oppgaven de har fått. Det er en blanding i utvalgene av personer som ikke tidligere har deltatt i lokalpolitisk arbeid og dem som i større eller mindre grad har slik erfaring. Det er en relativt bred sammensetning av medlemmer også langs sosiale kriterier som kjønn, alder og etnisk bakgrunn. Hovedmotivasjonen for å sitte i et lokalpolitisk utvalg oppgis å være ønske om å bidra til utvikling av eget i lokalmiljø.

Til tross for høy grad av motivasjon, er det grunn til å peke på to forhold med potensielle vansker knyttet til seg, som også personer vi har intervjuet i prosessen, peker på. Det ene er arbeidsbelastning. Belastningen gjelder nok i størst grad ledervet, men også kravet om å sette seg inn i saker, særlig saks-papirer virker overveldende for flere. Hva dette vil gjøre med motivasjonen utover i forsøket er det grunn til å følge med på. Det andre forholdet henger sammen med kompleksiteten. – Det er veldig krevende for oss vanlige folk å sette oss inn i alt samme, sier en av utvalgsmedlemmene. Både arbeidsmengde og kompleksitet vil kunne slå inn på utvalgenes arbeidsevne og arbeidsglede over tid.

De fleste medlemmene er primært interessert i stedsutvikling, men også oppvekst, samferdsel, kultur, miljø/klima, kommunal planlegging og næringsutvikling er temaer medlemmene anfører som interesser. Det er en litt høyere interesse for samferdsel i Slemmestad, mens i Tofte er det en større andel som er opptatt av næringsutvikling. For øvrig fordeler interessefelt seg temmelig jevnt utover de tre utvalgene.

I lys av den relativt store interessen for lokalsamfunnsutvikling med en rekke enkeltsaker som engasjerer, har vi funnet grunn til å spørre hvilket handlingsrom utvalgene har for å ta opp saker som engasjerer dem. Ingen av de tre utvalgene har i løpet av den første perioden brukt sin initiativrett. Det er mulig det vil komme flere initiativer og saker «nedenfra» når arbeidet kommer mer i gang og LSU'ene blir bedre kjent i lokalsamfunnet. Vi har registrert at noen mener det må arbeides for at LSU'ene i enda større grad kan representere bredden i lokalmiljøet. Plassering i det politiske organisasjonskartet og at det handlingsrommet utvalgene har for å operere «fritt» i sine lokalsamfunn virker å være svært begrenset. Det er generell tilfredshet om både den administrative støtten og plasseringen utvalgene har i kommunen. Selv om det har vært en del uro knyttet til LSU'enes formelle rolle i henhold til Kommunelovens rammer og bestemmelser.

Samlet sett rapporterer medlemmene i LSU'ene at de opplever det meningsfylt å være en del av lokaldemokratiet, at det er inspirerende å være med, og at samarbeidet så langt fungerer bra. Tilliten til politikerne i kommunestyret er relativt høy, og medlemmene av lokalsamfunnsutvalgene tror det nytter å påvirke utviklingen i kommunen gjennom lokal-samfunnsutvalgene. Medlemmene gir også uttrykk for at samarbeidsklimaet på stedet der de bor er rimelig bra. Usunn patriotisme og dragkamp mellom ulike bygdesentra/deler av kommunen vurderes ikke å være et stort problem.

Også de politikerne vi intervjuet, to fra posisjonen og en fra opposisjonen, virket entusiastiske overfor forsøket. De fire intervjuede fra administrasjonen uttrykte også støtte og tro på at forsøket ville gi positive effekter. Vi kjenner fra andre studier at politikere fester stor lit til at lokale tiltak og forsøk kan gi stor effekt (Sønderskov 2019). To av de intervjuede uttrykte riktignok eksplisitt noe som vi også registrerte som en mer underliggende tanke hos flere; og det er at forsøket som er satt i gang har temmelig høye, nesten urealistiske ambisjoner. Til tross for det, virker det likevel som om alle involverte er fast bestemt på å få det til. «Jeg vil absolutt mene at vi skal få dette til» sa en av dem som tidligere i samtalen hadde gitt uttrykk for prosjektets høye mål.

Lokalsamfunnsutvalgene skal utvikle og styrke samarbeid og dialog med lokale lag, organisasjoner og institusjoner i tett integrasjon med øvrige satsinger i kommunen hvor ordningen med «Innbyggertorg» er en annen sentral satsing. På spørsmål om hva utvalgsmedlemmene tenker om innbyggertorgene svarer en relativt stor andel at de ikke vet- eller at de ikke er i stand til å svare på dette, hvilket ikke er overraskende med tanke på at ordningen ikke er rullet ut i hele sin bredde ennå.

Det pekes ellers på, fra flere, at det er viktig å få til et godt samspill mellom uformelle og formelle møter; at de formelle møtene bare utgjør en liten del av LSU-virksomheten. Det ble etterlyst tiltak for opplæring for å sikre et godt samspill mellom ulike parter og ulike aktiviteter i tiltaket. Det etterlyses også gode konkrete eksempler fra andre steder eller kommuner. Surveyen ble gjennomført i

begynnelsen av oktober, og i tiden etterpå har forholdet rundt utvalgenes formelle rolle og handlingsrom blitt et viktig, og litt vanskelig tema. Et eget fellesmøte med både ledende kommunejurist i Asker og to kommunaldirektører (direktør for medborgerskap og direktør for organisasjon) var til stede sammen med øvrige administrative ressurser. Utfordringen var at lokalsamfunnsutvalgene ber om en tydeligere avklaring av hvordan de kan agere utenom sine formelt oppsatte møter som må følge kommuneloven mht. åpenhet, gjennomsiktighet og formaliteter. Spørsmålene som er reist handler om slike krav skal gjelde all «bevegelser» som enkeltpersoner eller utvalget samlet sett foretar seg i sine lokalsamfunn. Kan utvalgene avholde møter for å dykke dypere ned i saker i form av formøter eller temamøter med eksterne innledere/gjester, mv, uten at det fattes beslutninger? Kan de lokale LSU'ene operere og «brande» seg selv i sine lokalsamfunn, i sosiale medier, overfor annen media, og så videre? Mye tyder på at særlig lederne av lokalsamfunnsutvalgene er usikre på hvilken lederstil og rolle de kan spille ut, både for egen del og for lokalsamfunnsutvalget (Tortzen 2017). Vi kommenterer ikke saken på annen måte i rapporten her, enn at vi registrerer relativt sprikende synspunkter på dette temaet blant dem vi har snakket med i prosjektet. Vi vil også peke på at problemstillingen om LSUs autonomi og rolle, naturligvis griper temmelig direkte inn i en potensielle spenning som kan ligge i LSU'enes doble mandat.

Innhold:

1.	Innledning.....	1
1.1.	Bakgrunn	1
1.2.	Kort om lokalsamfunnsutvalgene	1
2.	Gjennomføring av oppstartkartleggingen	3
2.1.	Formål og forskningsdesign	3
2.1.1.	Nærmere om spørreundersøkelsen	4
2.2.	En viktig avklaring	5
3.	Relevante funn.....	7
3.1.1.	Rekruttering og motivasjon.....	7
3.1.2.	Saker som engasjerer	10
3.1.3.	Organisering av utvalgene.....	12
3.1.4.	Plassering i det politiske organisasjonskartet	13
3.1.5.	Tilrettelegging av arbeidet i lokalsamfunnsutvalgene	15
3.1.6.	Innsats og nytteverdi	16
3.2.	Egenvurdering i utvalgene	18
3.2.1.	Økonomiske ressurser	20
3.3.	Innbyggertorg	20
3.4.	Andre forhold og synspunkter	21
4.	Avsluttende kommentarer	23
4.1.	Optimisme og bekymring	23
4.2.	Formaliteter og improvisasjoner	24
4.3.	Et krevende arbeid	25
4.4.	Innbyggertorg og andre lokale ordninger	26
	Referanser	28

1. Innledning

Bakgrunn og formål med det forsøket vi her rapporterer fra, er viktig å kjenne til for at rapporteringens fokus og vektlegging skal kunne forstås. Kapittelet gir en kort innledning om dette. Se også reglement for lokalsamfunnsutvalgene i eget vedlegg.

1.1. Bakgrunn

Nye Asker kommune har etablert lokalsamfunnsutvalg i *Tofte, Slemmestad og Heggedal* som en forsøksordning for to år. Ordningen skal følges av forskningsaktivitet som så skal danne grunnlag for en politisk sak om eventuell videreutvikling og utvidelse av de nærdemokratiske ordninger til flere lokalsamfunnsområder i Asker fra høsten 2022. Universitetet i Sørøst-Norge har i samarbeid med Telemarksforskning, fått oppdraget med å gjennomføre følgeforskningen. Denne rapporten er først steg i en trinnvis rapportering fra dette arbeidet. Våre registreringer og observasjoner vil konsentrere seg om tre faser med påfølgende dokumentasjon. Først en oppstartrapportering (denne), deretter en midtveis-rapportering juni 2021, og til slutt en samlet rapport i juni 2022.

1.2. Kort om lokalsamfunnsutvalgene

Lokalsamfunnsutvalgene (LSU) ble oppnevnt av kommunestyret i nye Asker kommune, 9. januar 2020 i henhold til bestemmelser i kommuneloven. Det betyr at lokalsamfunnsutvalgene er folkevalgte organ på lik linje med andre utvalg i kommunen. Denne legale innrammingen er viktig. Det fører til at utvalgene, til tross for at de er ment å være en arena for sivilsamfunnets engasjement på sitt sted, må følge de formelle reglene og prosedyrene som ellers gjelder for innkalling, åpenhet, protokollering, arkivering, offentlighet, frister, og annet. Selve formålet med lokalsamfunnsutvalg slik modellen er valgt i Asker, er at tiltaket skal styrke lokaldemokratiet og gi befolkningen der økt innflytelse over egen lokalsamfunnsutvikling.

Utvalgene skal legge til rette for at innbyggere, lokale lag og foreninger, lokalt næringsliv og enkeltpersoner skal få mulighet til å ta del i- og få medansvar for saker som angår lokalsamfunnet. Se reglement for LSU i appendiks 1. – Det er samtidig et mål å styrke det representative demokratiets legitimitet og gjennomslag. Det skal skje gjennom strukturer og praksis for samhandling rundt politikktutforming og forvaltning, knyttet opp mot kommunens alminnelige politiske system (Hansen et.al. 2013). Vi ser med andre ord at LSU'ene har et dobbelt mandat: De skal være ambassadører og talsmenn/kvinner for lokalsamfunnets ulike aktører (både for lokalt næringsliv og sivilsamfunn), og de

skal være politikere og den sentrale administrasjonen i kommunens «forlengede arm»¹ ut til de aktuelle lokalsamfunnene.

Konkret skal lokalsamfunnsutvalgene:

- Høres i saker som angår lokalområdet
- Medvirke i planprosesser som berører lokalområdet
- Bidra til at innbyggere og lokale aktører får mulighet til å ta medansvar for saker som angår lokalsamfunnet de er opprettet for
- Styrke lokale aktørers mulighet til å påvirke samfunnsutviklingen i eget lokalområde
- Utvikle og styrke samarbeid og dialog med bl.a. innbyggertorg, nærmiljøsentral, lokale lag, foreninger og organisasjoner, lokale skoler og barnehager (herunder foreldreutvalg, samarbeidsutvalg og elevråd), lokalt næringsliv og andre folkevalgte organer
- Disponere en konto med økonomiske virkemidler til lokale tiltak
- Også har lokalsamfunnsutvalgene initiativrett – de kan ta initiativer til egne saker og eventuelt be om utredninger/beslutningsgrunnlag fra kommunens administrasjon.

Utvalgene har, som vi ser i siste punkt, rett til- og de *forventes* å ta egne initiativer til saker som berører eget lokalområde. Om slike saker viser seg å være av en slik karakter at de ikke kan ferdigbehandles i lokalsamfunnsutvalget, og i stedet løftes videre opp til administrativ kommunal ledelse og kommunestyre, må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

¹ En betegnelse som ble brukt av en rekke respondenter i kommunen, i de intervjuene vi har gjort som bakgrunn for denne rapporten, se neste kapittel

2. Gjennomføring av oppstartkartleggingen

I dette kapitlet viser vi hvilke metodiske grep og aktiviteter vi har gjort i arbeidet med å samle og bearbeide nok nødvendig informasjon for vår kartlegging.

2.1. Formål og forskningsdesign

Som grunnlag for følgeevalueringen har vi lagt opp til å gjennomføre en såkalt «nullpunktmåling». Denne fungerer med mål om å kunne studere eventuelle endringer og utvikling over tid. Nullpunktmålingen er en bred kartlegging av situasjonen ved oppstart og første fase av lokalsamfunnsutvalgene denne høsten (2020), i hovedsak basert på en survey. I tillegg har vi supplert med andre datakilder – se nedenfor.

Kartleggingen er knyttet til de hovedelementer som vi er enige med Asker kommune om å fokusere på:

- Rekruttering og deltakelse i utvalgene
- Organisering av utvalgene og samhandlingen med det alminnelige kommunale styrings-systemet
- Opplevelse av ansvar, makt og myndighet
- Økonomiske og faglige ressurser i ordningen
- Forhold knyttet til samskaping både innenfor og utenfor utvalgene
- Kommunes rolle som tilrettelegger

Denne oppstartsartleggingen vil følges opp med en midtveiskartlegging og en avsluttende kartlegging mot slutten av forsøket. Der vil vi kommentere de endringer vi eventuelt registrerer, med en belysning av styrker og utfordringer ved ordningen.

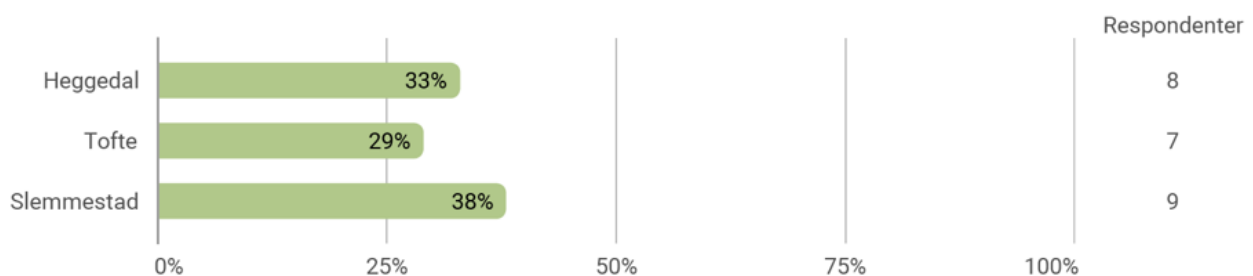
Vi har i denne omgang gjort en internettbasert spørreundersøkelse (survey) til alle medlemmer og varamedlemmer i lokalssamfunnsutvalgene – se nærmere om dette i neste avsnitt. Surveyen er supplert med samtaler/intervjuer med utvalgte politikere. Med støtte i en semi-strukturert samtaleguide, utviklet etter at vi så mønstrene som framkom av surveyen, intervjuet vi hver av de tre utvalgslederne, pluss tre politikere fra «Utvalg for medborgerskap»; utvalgsleder Kari Sofie Bjørnsen (H), Marianne Aasen (AP) og Christian Dyresen (V). Vi har i tillegg intervjuet fire personer fra kommunens administrasjon; to fra politisk sekretariat og to fra rådmannsfunksjonen, inklusive virksomhetsleder for innbyggertorg (hvor LSU'ene er plassert administrativt), og vi har intervjuet lederne i de tre utvalgene. Samtalene er gjennomført digitalt over videolink.

Vi har deltatt på det første møtet i hvert av utvalgene og gjort feltnotater derfra. Møtene fant sted i alle tre lokalsamfunnene den 5.10.20, og vi har lest protokoller fra de øvrige møtene som er avholdt i høst. Til sist må vi nevne at vi har vært inkludert som kopi-mottaker i en e-post utveksling knyttet til en diskusjon om LSU'enes rolle og handlings-rom. Et tema som også var grunnlaget for et møte mellom kommunen og alle LSU'ene den 14.12. hvor vi deltok som observatør.

2.1.1. Nærmere om spørreundersøkelsen

Vi laget en web-basert spørreundersøkelsen til de tre lokalsamfunnsutvalgene hvor lenke til denne ble sendt ut 10. september. Det ble sendt ut to påminnelser, henholdsvis 23. september og 29. september. Siste frist for å svare ble ved siste påminnelse satt til 1. oktober. Hvert av utvalgene har 7 medlemmer og 4 varamedlemmer, til sammen 33 personer. Samlet svarte 24 på undersøkelsen, noen som tilsvarer en svarprosent på 73 prosent.

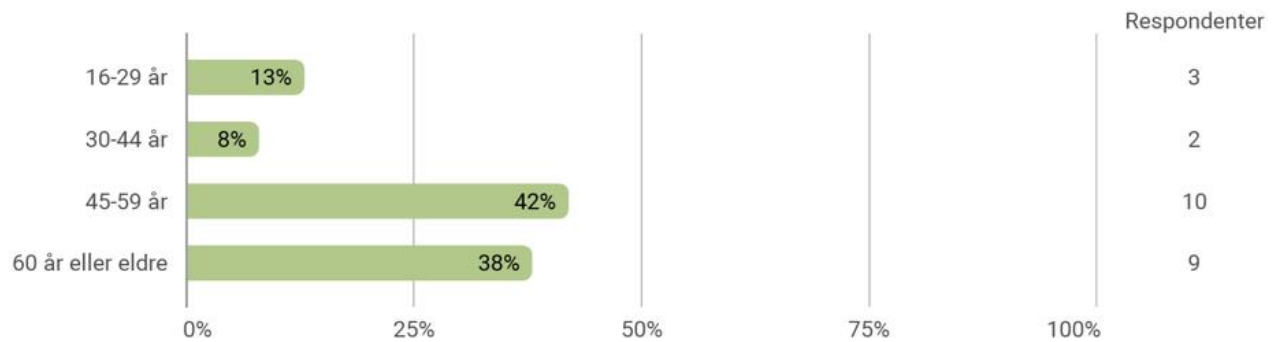
Figur 1 viser at respondentene fordeler seg relativt jevnt på de tre utvalgene.

Figur 1 Fordeling av respondentene som har svart på de tre utvalgene.

Blant dem som svarte på undersøkelsen er 63 prosent faste medlemmer og 38 prosent varamedlemmer. 52 prosent er menn og 48 prosent kvinner i utvalgene, og blant svarene er 67 prosent menn og 33 prosent kvinner. Det innebærer at 8 av de 9 som ikke har svart på undersøkelsen er kvinner.

Vi kjenner ikke alderssammensetningen til medlemmene i utvalgene, men blant de som har svart, er aldersfordelingen vist i Figur 2. Vi merker oss at det der er få deltakere under 45 år.

Figur 2 Aldersfordeling blant medlemmene i lokalsamfunnsutvalgene.

Flertallet av respondentene har universitets eller høyskoleutdanning; 67 prosent. Resten har grunnskole/videregående skole som høyeste fullførte utdanning.

Vi har valgt å tematisere surveyen og våre kommentarer nedenfor i følgende temaer:

1. Rekruttering og motivasjon
2. Saker som engasjerer
3. Organisering av utvalgene
4. Om arbeidet i utvalgene

2.2. En viktig avklaring

Følgforskningen i Asker er lagt opp slik at arbeidet skal medvirke til at formålet med forsøket lykkes. Man kan tenke seg to ulike roller for forskningen i dette bildet. Det ene er at vi som forskere forholder oss nøytrale og observerende. Vi gjør våre registreringer og rapportere disse ved tre tidspunkter; ved starten, midtveis og ved avslutning av forsøksperioden. De registreringene vi gjør er det så opp til oppdragsgiver å forholde- eventuelt tilpasse seg til. En annen rolle er at vi som forskere mer aktivt inngår i dialog med oppdragsgiver og sentrale aktører i prosjektet underveis. I en slik løpende dialog vil det kunne foregå faglige drøftinger, felles fortolkninger kan utvikle seg og det vil foregå diskusjon av veivalg og løpende tilpasninger av prosjektet. Det siste vil bære preg av aksjonsforskning. I samråd med kommunen er det den siste modellen som er valgt. Vi vil med andre ord vinkle prosjektet inn mot en handlingsrettet forskning hvor forskningen selv vil kunne bli en del av den endringen som registreres.

Innenfor et slikt forskningsdesign vil vi samle vi data og anvender dette for å bidra til at intensjonen med den intervensjonen det forskes på oppnås. *Vi understreker likevel at vi ikke har mandat eller rammer for å delta aktivt i vesentlige deler av det lokale arbeidet som skal foregår i form av møter og annet i de tre aktuelle lokalsamfunnene.* Vi vil altså bare i en relativt beskjeden grad agere som aksjonsforskere.

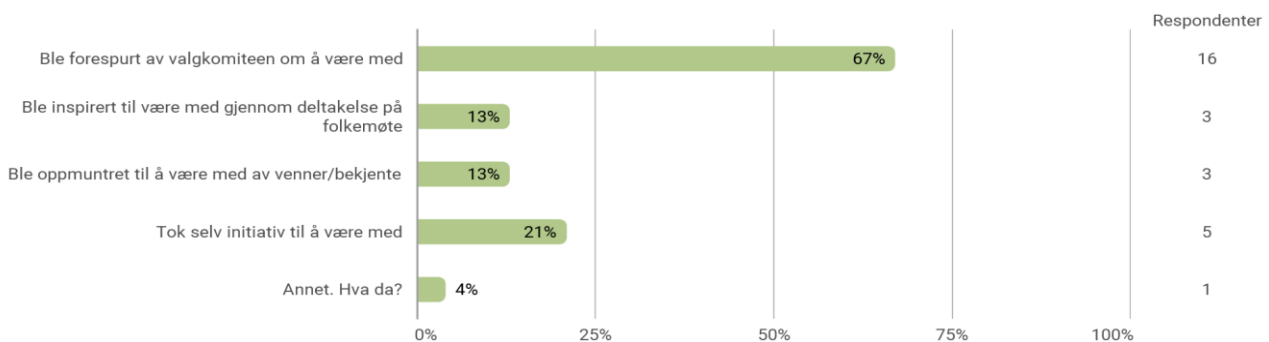
Likevel skal den kunnskapen vi akkumulerer fra det lokale feltet underveis skal gjøres tilgjengelig, ikke bare i form av milepælrapporter, men også gjennom kontakt/dialog mellom aktører lokalt, kommunadministrasjonen og oss som forskere. Forskningsinnretningen kommentert ovenfor skal ikke føre til at den kunnskapen som genereres «lukkes inne» til kun å gjelde den/de kontekster som studeres. Kunnskapen skal fortolkes, diskuteres, og settes opp mot annen kjent kunnskap på feltet lokaldemokrati, medborgerskap og samskaping, slik at følgeforskningen i Asker kan bidra til den generelle samfunnsvitenskapelige teoriutviklingen på feltet.

3. Relevante funn

I dette kapittelet presenterer vi resultater fra arbeidet med oppstartkartleggingen. Funnene skriver seg i stor grad fra den gjennomførte spørreundersøkelsen, men som det fremkommer av kapittel 2, har vi gjort supplerende undersøkelser gjennom intervjuer av sentrale aktører. Vi vever dette sammen i dette kapittelet. Kapittelet gir med andre ord en presentasjon av våre samlede funn i den første fasen av prosjektet.

3.1. Rekruttering og motivasjon

Respondentene ble stilt spørsmål om hvordan de ble rekruttert til å være med utvalget. Figur 3 viser at et kart flertall (67 prosent) gir uttrykk for at de ble forespurt av den valgkomiteen som var nedsatt for formålet. Det er likevel verdt å merke seg at til sammen 51 prosent har krysset av for andre alternativer.² Det vil si at en god del av deltakerne har blitt inspirert til å være med andre årsaker, dvs. gjennom deltakelse på folkemøte, oppmuntring av venner og bekjente eller at de selv tok initiativ til å være med. Dette indikerer at deltakerne er motiverte for å sitte i utvalget.

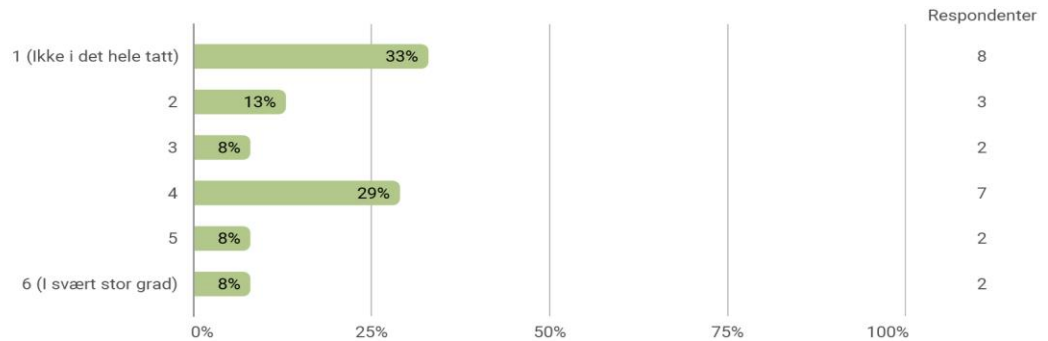

Figur 3 Hvordan ble du rekruttert til å være med lokalsamfunnsutvalget? Flere svar mulig.

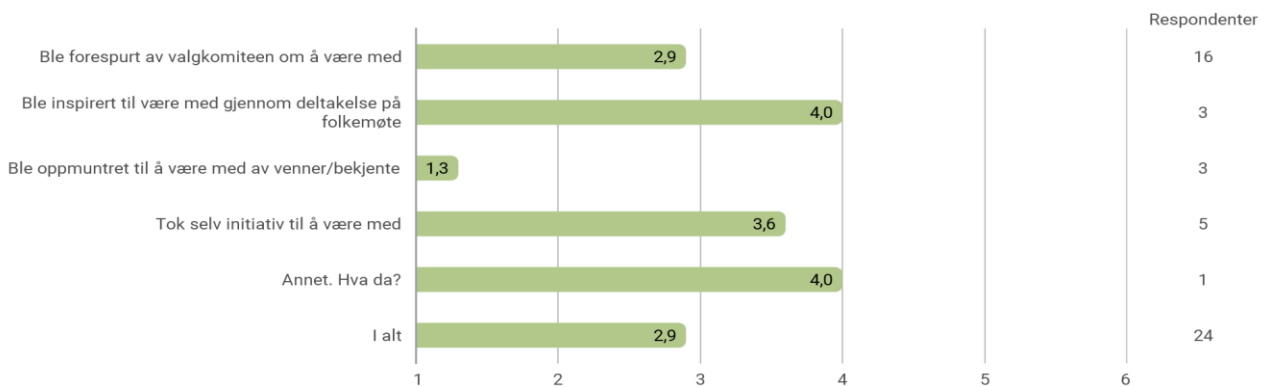
Blant deltakerne i utvalgene er det blanding av medlemmer som ikke tidligere har deltatt i lokalpolitisk arbeid og medlemmer som i større eller mindre grad har erfaring (jf. Figur 4). Det er verdt å merke seg at det er 33 prosent som svarer at de ikke har erfaring med slikt arbeid i det hele tatt, og kun 16 prosent har svart 5 eller 6, som altså i stor eller svært stor grad har slike erfaring. Slik sett kan det virke som om rekrutteringen til lokalsamfunnsutvalgene kan fungere som en kanal for å sikre bredere deltakelse i lokalpolitisk arbeid. I den forbindelse er det også verdt å merke seg at de som er forespurt av valgkomiteen om å være med i utvalgene, ikke nødvendigvis er de som har mest erfaring med lokalpolitisk arbeid (jf. Figur 5). Det kan tyde på at valgkomiteen har hatt en bevisst strategi for

² I og med det var flere svar mulig, blir summen over 100 prosent.

å få en ny type innbyggere engasjert i lokalpolitisk arbeid. Vi ser at de som svarer at de er blitt rekruttert på andre måter er de som har størst erfaring med lokalpolitisk arbeid fra tidligere.

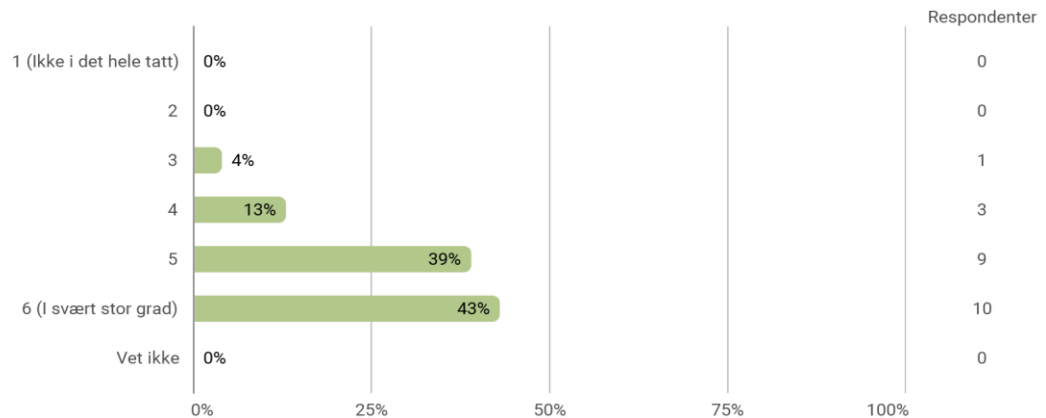

Figur 4 I hvilken grad har du tidligere deltatt i lokalpolitisk arbeid? 1 er «ikke i det hele tatt» og 6 er «i svært stor grad».

Figur 5 Rekrutteringsmåte til lokalsamfunnsutvalgene sett i forhold til i hvilken grad medlemmene tidligere har deltatt i politisk arbeid (1 er «ikke i det hele tatt» og 6 er «i svært stor grad»)

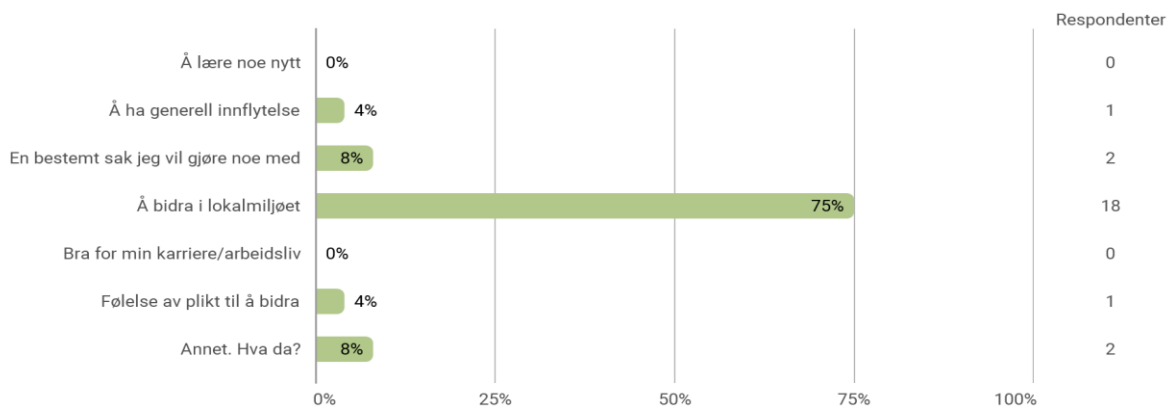
På spørsmål om i hvilken grad deltakerne i utvalgene selv vil karakterisere seg som motivert for å være med, ser vi at det store flertallet har høy motivasjon. Her har vi også sett på om det er variasjoner i forhold til rekrutteringsmåte. Det er små forskjeller, men de som ser ut til å ha lansert sitt eget kandidatur er i noe større grad motivert «i svært stor grad» enn dem som melder at de er forespurt av valgkomiteen.

Figur 6 I hvilken grad vil du selv karakterisere deg som motivert for å være med i utvalget?

Når vi ser på motivasjon ut fra bakgrunnsvariabler, ser vi at de under 30 år svarer noe lavere på grad av motivasjon, selv om motivasjonen må karakteriseres som relativt høy også for den gruppen (gjennomsnittlig svar på 4,7).

Ikke uventet er hovedmotivasjonen for å sitte i et lokalpolitisk utvalg å bidra i lokalmiljøet (jf. Figur 7). Vi merker oss, litt overraskende, at det er få som har oppgitt andre (individuelle eller personlige) motiver.

Figur 7 Hva vil du si er din hovedmotivasjon for å sitte i et lokalpolitisk utvalg?

Samlet sett kan man si at utvalgene er sammensatt av deltakere med ulik erfaring med lokalpolitisk arbeid. Deltakerne i lokalsamfunnsutvalgene er godt motiverte for å være med, og hovedmotivasjonen er bidra i lokalmiljøet. Motivasjonen synes å være litt lavere blant de yngste aldersgruppene, selv om motivasjonen må sies å være høy også her. Det er også en relativt liten andel av de yngste aldersgruppene som er representert i utvalgene.

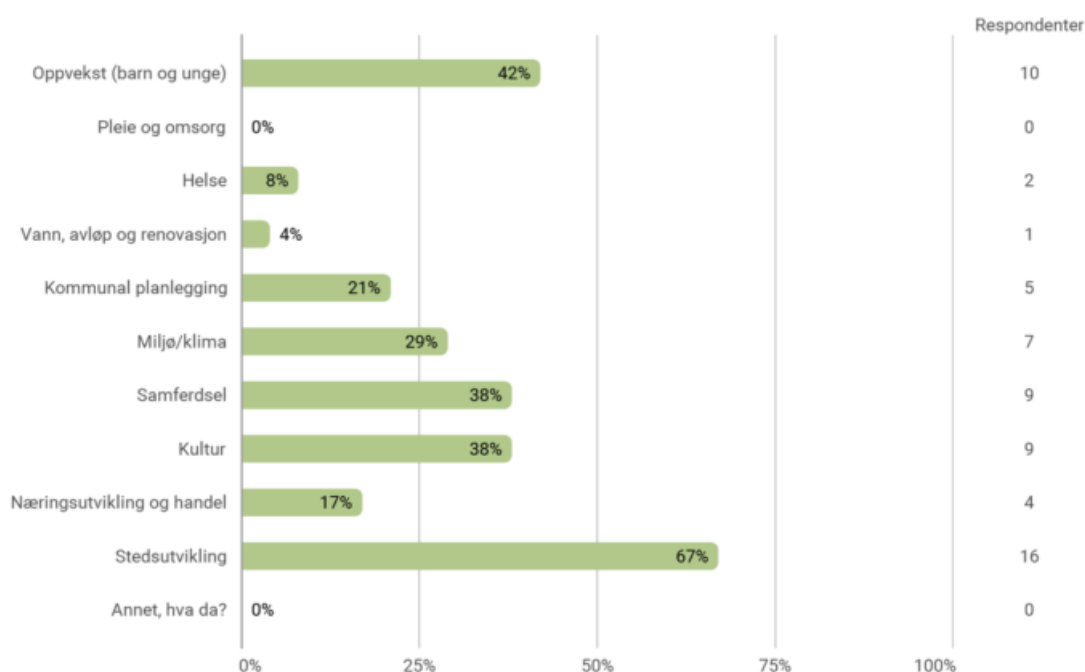
De kvalitative intervjuene vi har hatt med utvalgslederne understøtter dette. Men både disse samtalenene, og inntrykk vi har fått gjennom andre kanaler og observasjon i møtene den 5.10., gir grunn til å peke på to andre forhold. Det ene er arbeidsbelastning. Alle de tre utvalgslederne forteller om en langt høyere arbeidsbelastning enn de var forberedt på. «Jeg jobber med LSU-saker hver dag», sier en av dem. Arbeidsbelastningen gjelder nok i størst grad nettopp ledervervet, men også kravet om å

sette seg inn i saker, særlig saks-*papirer* som kommer fra kommunen virker overveldende. Hva dette vil gjøre med motivasjonen utover i forsøket, er det grunn til å følge med på. Det andre forholdet henger nært sammen med dette med *papirer*. Det er saker «levert» fra kommunen sentralt som har preget utvalgsmøtene. «Vi får hundre-og-ørten sider oversendt fra kommunen, med teknisk og byråkratisk tekst», forteller en av utvalgslederne, og en annen; «...det er veldig krevende for oss vanlige folk å sette seg inn i». Også dette vil kunne slå inn på motivasjon og arbeidsglede, over tid.

Når det er sagt, er hovedinntrykket at det er «mye energi» knyttet til forsøket, og en holdning om at «dette vil vi lykkes med», for å sitere to av utvalgslederne.

3.2. Saker som engasjerer

Det er interessant ved oppstart av ordningen å se hvilke kommunale ansvarsområder medlemmene av lokalsamfunnsutvalgene er mest interessert i – hva de ser størst poeng å kunne påvirke gjennom sin deltakelse i lokalsamfunnsutvalget. Dette er av interesse i seg selv, men kan også på sikt ha betydning for vurderingene av hva utvalgene sikter seg inn mot, hva de får utrettet, og hvor meningsfullt den enkelte vil oppleve at det er å være med i lokalsamfunnsutvalgene. Figur 8 viser at flest er interessert i stedsutvikling. I og med at vi her følger tre *lokalsamfunnsutvalg*, er det naturligvis ikke uanormalt at stedsutvikling står høyt på dagsorden, men vi ser at det også er en betydelige andel som peker på *oppvekst, samferdsel, kultur, miljø/klima, kommunal planlegging og næringsutvikling*.

Figur 8 Oversikt over hvilke kommunale ansvarsområder medlemmene av utvalgene samlet er interessert i å påvirke gjennom deltakelsen i utvalgene.

Vi har sett på om det er forskjeller i interesser mellom de tre lokalsamfunnsutvalgene. Det synes å være en høyere andel som er opptatt av samferdsel i Slemmestad sammenlignet med de to andre utvalgene. I Tofte er det en større andel som er opptatt av næringsutvikling. 71 prosent av medlemmene samlet sett gir uttrykk for at det er konkrete saker som berører deres lokalområde, de ønsker å ta opp selv om 13 prosent svarer at de ikke fokuserer på slike enkeltsaker, og 17 prosent svarer «vet ikke». De som svarer at de ønsker å ta opp konkrete saker fikk et oppfølgingsspørsmål om hvilke konkrete saker de da mener det er viktigst å ha fokus på. Innspill på dette er listet i tabell 1 nedenfor. Vi ser at det er saker innenfor samferdsel og stedsutvikling at det er mest engasjement. I alle de tre utvalgene ønsker medlemmene å styrke offentlig kommunikasjon og legge bedre til rette for pendlere. Enkelte er også opptatt av trafiksikkerhet og tilrettelegging av gang og sykkeltraser. Flest saker knytter seg til stedsutvikling og attraktive lokalsamfunn med gode møteplasser for ulike grupper både fra sivilsamfunn og næringsliv. Vi finner også fokusområder knyttet til oppvekstmiljø og tilbud for barn og unge, samt tilrettelegging av lokale kulturtilbud.

I lys av hva vi ser om enkeltsaker og temaer ovenfor, er det grunn til å spørre seg hvilket handlingsrom utvalgene som sådan og utvalgsmedlemmer individuelt har for å ta opp saker som engasjerer dem? Ingen av de tre utvalgene har i løpet av den første perioden brukt initiativretten sin. Saker som er reist fra kommunen, hvor Temaplan for medborgerskap er den som har tatt mest tid, og i Tofte en stor regulerings sak (Statskrafts utbyggingsplaner), har tatt all fokus og kapasitet. Det har dessverre også vært begrensninger knyttet til pandemien, som har vanskeliggjort aktiviteter i nærmiljøene. Det er mulig det vil komme flere initiativer og saker «nedenfra» når arbeidet kommer bedre i gang, når LSU'ene blir bedre kjent i lokalsamfunnet, og aktivitetsnivået tar seg opp til et mer normalt forventet nivå.

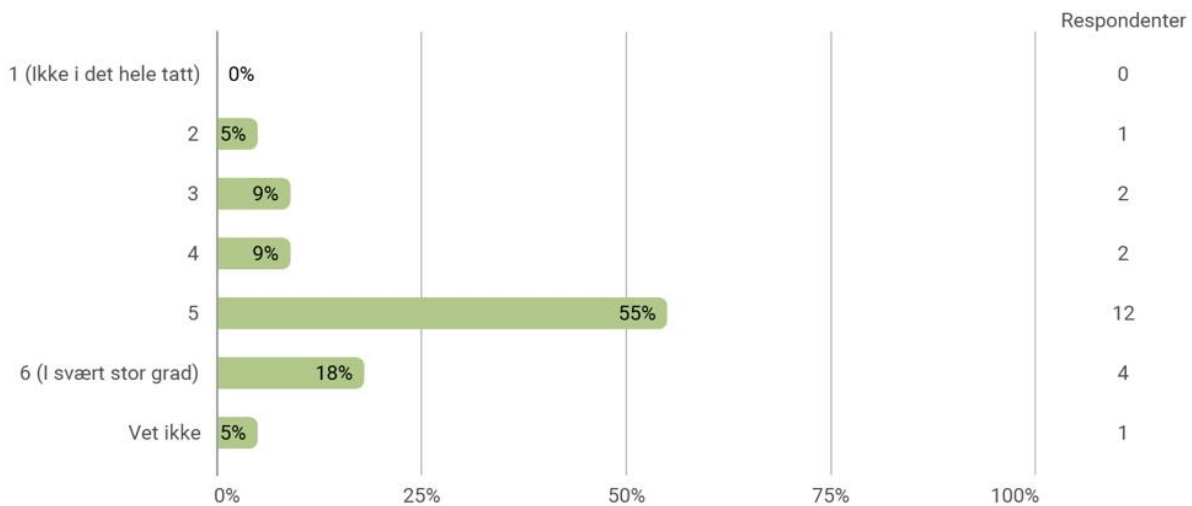
Tabell 1 Svar på hvilke konkrete saker det er viktigst for utvalgsmedlemmene å ha fokus på.

	Heggedal	Tofte	Slemmestad
Samferdsel	Tog og bussforbindelser Bedre tilbud til pendlere Trafikksikkerhet for barn og unge	Forbedre offentlig kommunikasjon	Tilrettelegging for gang- sykkeltraseer Bedre tilbud på hurtigbåt og buss
Stedsutvikling inkl. næringsutvikling	Inkluderende multikulturelle samfunn Nye Heggdal sentrum et sted for alle Tilrettelegging for næringsutvikling Inkluderende prosesser i utvikling av et mangfoldig nærmiljø	Utvikling av fabrikkområdet Tettstedsutvikling Nærings- og lokalsamfunnsutvikling Utvikling av kortreiste arbeidsplasser Tilrettelegging for møteplasser Utvikle bærekraftige lokalsamfunn Bidra til bedre folkehelse Sikre lokal medbestemmelse i stedsutvikling og infrastrukturiltak	Utvikling av kyststien mellom Vollen og Nærnes Utvikling av møteplasser for alle Utvikling av innbygger-torgene Engasjere flere i frivillig arbeid Sikre deltakelse og har folk blir hørt Sikre kontrollert utvikling, bevaring av det som er bra
Oppvekst	Gode aktivitetstilbud og møteplasser for barn og unge i nærmiljøet Trygt oppvekstmiljø og gode oppvekstvilkår og barn og ungdom Bedre samarbeid på tvers av organisasjoner		Bedre ungdomstilbud
Kultur	Styrke kulturtilbudet	Utvikling av kulturarena Styring og kulturtilbudet i nærmiljøet	

3.3. Organisering av utvalgene

Hvordan organiseringen av utvalgene er gjort og fungerer kan ha betydning for hvilken grad man når ønskede målsetninger med utvalgene. Spørsmål om organisering og arbeid i utvalgene, ble kun stilt til medlemmer og varamedlemmer som hadde deltatt i konkrete forberedende møter. Ingen av utvalgene hadde på tidspunktet for surveyen gjennomført ordinære utvalgsmøter.

Figur 9 viser at det er et klart flertall av medlemmene i de alle de tre utvalgene som mener at sammensetningen av lokalsamfunnsutvalget representerer en god bredde i deres lokalmiljø. Det er små forskjeller mellom de utvalgene med et gjennomsnitt som kun varierer mellom 4,5 i Heggedal til 5,0 i Slemmestad.

Figur 9 I hvilken grad føler du at sammensetningen av lokalsamfunnsutvalgene representerer bredden i ditt lokalmiljø? Med bredde mener vi at deltakere med ulik alder, kjønn, utdannings- og yrkesbakgrunn er representert.

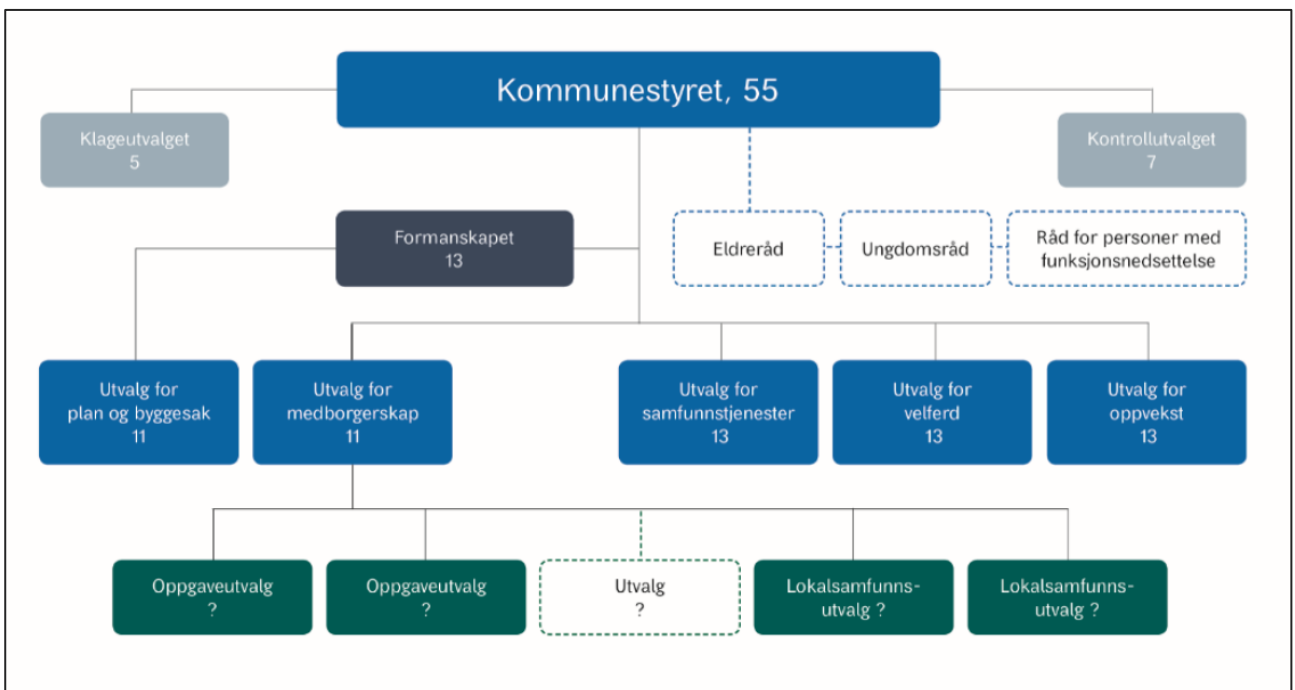
De som svarte 1-4 på skalaen fikk et oppfølgingsspørsmål om hvilke tiltak de mener kan være aktuelle for å sikre at lokalsamfunnsutvalgene i større grad representerer bredden i lokalmiljøet. Det var fire stk. som fremmet forslag til forbedringer. Et av forslagene handlet om valgsystemet og gikk på at det bør være en mer uavhengig valgkomite som fremmer kandidater til utvalgene, for eksempel en valgkomite satt sammen av lokale lag og foreninger, at folk kan melde seg som «listekandidat» til lokalsamfunnsutvalget selv, og at det avholdes digitale rådgivende valg før kommunestyret i siste omgang avgjør sammensetting. Det vil i så fall, hevdes det, bety at kommunestyret avgjør, men at utvalgsmedlemmene vil ha et folkelig votum i ryggen. Formålet med dette, hevdes det, er at lokalsamfunnsutvalgene i så fall vil ha større legitimitet i lokalbefolkningen.

Et annet forslag gikk ut på at det er viktig for utvalgene å invitere og stimulere til bred deltakelse i lokalsamfunnet, slik at stemmer som ikke befinner seg i utvalgene likevel blir hørt.

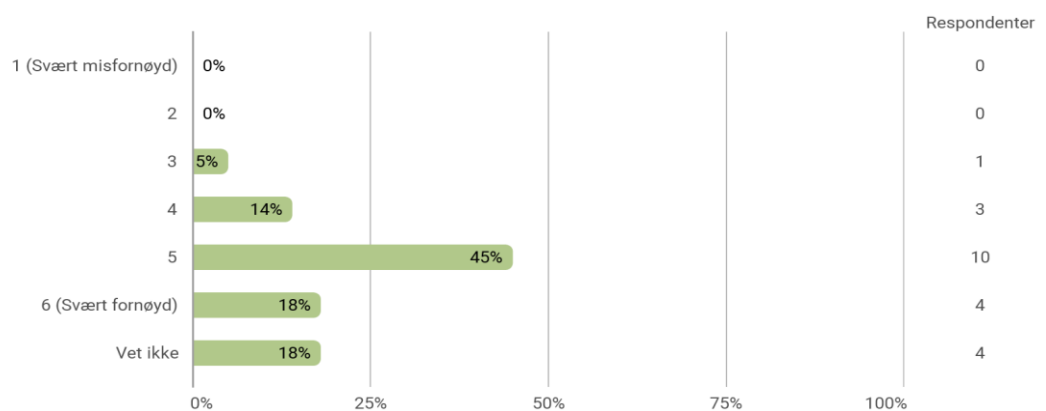
3.4. Plassering i det politiske organisasjonskartet

Det politiske strukturen i Asker kommune er vist i figur 10. Her ser vi at lokalsamfunnsutvalgene er underlagt **utvalg for medborgerskap**. Plasseringen i det politiske organisasjonskartet kan ha betydning for saksgang og muligheter for å påvirke ulike typer saker. I nåværende tidligfase ser vi at et stort

flertall virker til å være fornøyd med lokalsamfunnsutvalgenes plassering i det politiske organisasjonskartet. De som ikke er helt fornøyd (som ikke svarte 5 eller 6) fikk spørsmål om hva de vill ha annerledes. Tilbakemeldingene fra disse går i liten grad på den organisatoriske plasseringen, men handlet mer om behov for avklaring av hvordan utvalgene skal jobbe *mellom sine møter*, og et behov for større åpenhet/tilgang på informasjon. Ett av innspillene handlet om at det kunne vært bedre om utvalgene lå plassert under politisk sekretariat for da å lettere å få tilgang til politikere og politiske utvalg som har ansvar for de sakene som lokalsamfunnsutvalgene til enhver tid vil være engasjert i.

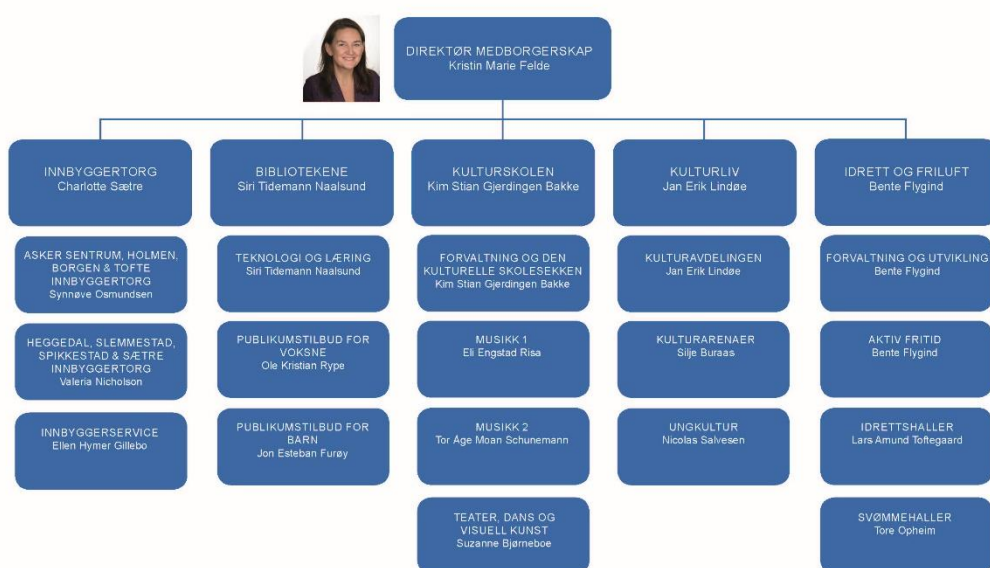

Figur 10 Politisk struktur i Asker kommune.

Figur 11 I hvilken grad er du fornøyd med lokalsamfunnsutvalgenes plassering i det politiske organisasjonskartet for Asker kommune?

På oppfølgende spørsmål om LSU'enes plassering i kommunens politiske og administrative struktur, stilt til personer i de intervjuene vi foretok som oppfølging av surveyen, var det også generell tilfredshet med den valgte løsningen. Bare en bekymring og tilløp til misnøye ble registrert, og den handlet mer om administrativ plassering enn politisk. Det handler om LSU'enes formelle rolle som politisk utvalg, noe som forutsetter høy kompetanse og vedvarende fokus fra den aktuelle avdelingen i kommunen for at alle krav og kvaliteter for politiske utvalg skal oppfylles. Det ble reist spørsmål om en så operativ avdeling som favner så mange fagfelt som det avdelingen for medborgerskap gjør, vil makte å håndtere dette tilfredsstillende.

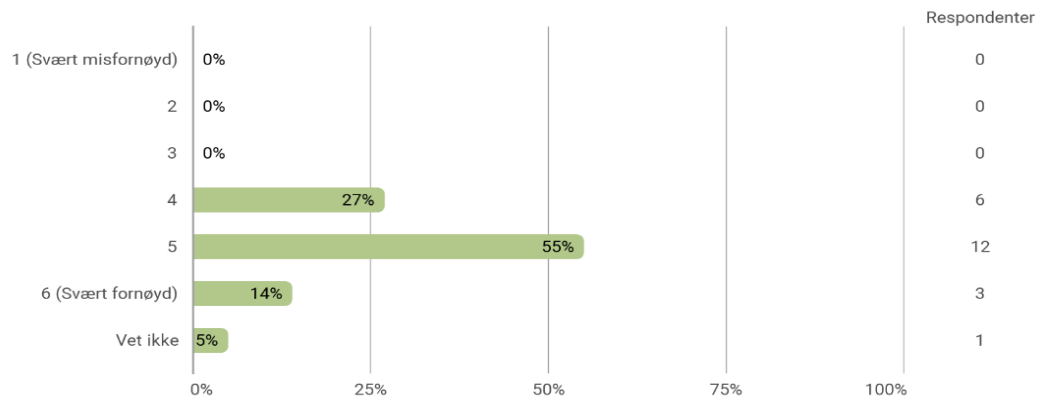
Figur 12. Organisering av virksomhet Medborgerskap i Asker kommune.

3.4.1. Tilrettelegging av arbeidet i lokalsamfunnsutvalgene

Medlemmene i utvalgene virker godt fornøyd med tilretteleggingen av arbeidet i lokalsamfunnsutvalgene. Også her fikk de som ikke var helt fornøyd (som svarte under 5) et oppfølgende spørsmål om hvordan de mente kommunen kunne legge bedre til rette for arbeidet. Svarene på dette handler om at kommunen ser ut til å undervurdere behovet for uformelle møter mellom personer i lokalsamfunnsutvalget. Det pekes bl.a. på at det mangler infrastruktur og styringssystem – kanskje også legitimitet for slikt arbeid. Videre gis det uttrykk for at det mangler systemer for å arkivere referater og annet fra uformelle møter, og at kommunen kan bidra med lisenser på digitale møteverktøy for å kunne lette samhandlingen gjennom digitale møter. Det ble av en annen kommentert at omfanget

av det uformelle arbeidet kan virke litt overveldende, og at det er en fare for at flere kan trekke seg fra arbeider som følge av arbeidets omfang.

Intervjuene med utvalgslederne underbygger hva surveyen viser. Alle tre utvalgslederne uttrykte stor taknemlighet for den gode oppfølgingen og tilretteleggingen som de får fra kommunens side.

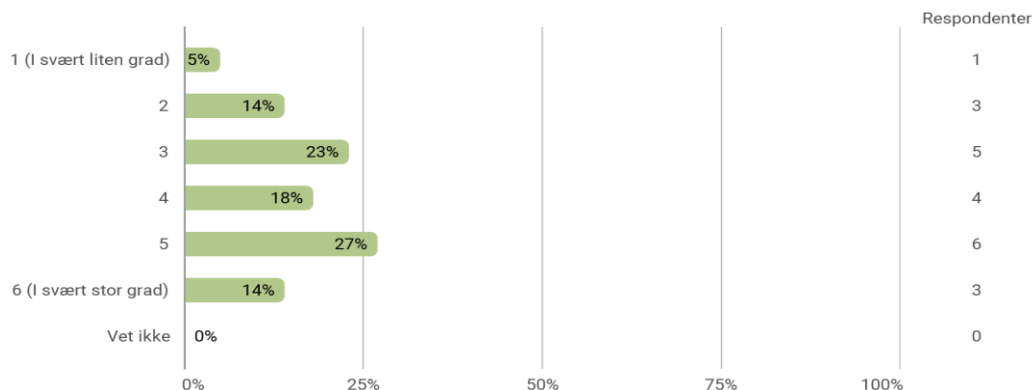
Figur 13 Hvor fornøyd er du med kommunes tilrettelegging av arbeidet i lokalsamfunnsutvalget?

Det var et tema ved inngåelsen av kontrakt og fastsettelse av rammer for følgeforskningen, som handler om tilrettelegging av utvalgets arbeid på en særlig måte. Det var en diskusjon om elementer knyttet til såkalt *digitalt medborgerskap*, skulle innlemmes i prosjektet. Dette «sporet» ble lagt utenfor vårt spesifikke prosjekt – rapportert her. Vi vil imidlertid kommentere at slik aktivitet, knyttet til mer omfattende innbyggerfokuserede digitale verktøy, kunne ha virket positivt inn på LSU'enes mulighet for å knyttes tettere opp til sine sivilsamfunn. På den annen side ville det også kunne ha ført til enda større arbeidsbelastning for utvalgene. At morgendagens lokaldemokratiske ordninger i stor grad vil måtte inkludere digitale verktøy og løsninger – ikke bare for å få møter og kontakt «opp» mot kommunen til å fungere bedre, men også for å bedre komme «ut» og «ned» til egne lokalsamfunn, er uansett neppe en dristig framtidsantakelse.

3.5. Innsats og nytteverdi

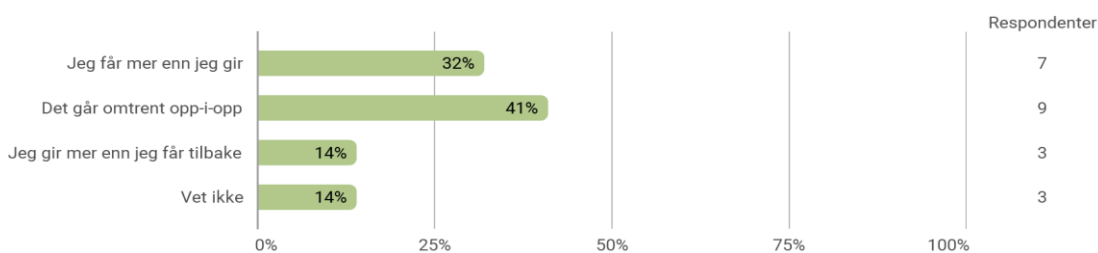
Hvordan medlemmene opplever arbeidet i utvalgene, og hvorvidt det oppleves meningsfullt i forhold til innsatsen som legges ned vil kunne ha betydning for i hvilken grad målsetningene med etablering av lokalsamfunnsutvalgene nås. En viktig målsetning med tiltaket er å trekke flere med og øke den generelle interessen for lokalpolitisk arbeid. I den forbindelse fikk medlemmene av utvalgene spørsmål om de har lært noe nytt om lokaldemokrati etter at de ble med i utvalget. Vi ser i figuren nedenfor at dette varierer mellom medlemmene, men at de fleste svarer *i stor grad/svært stor grad*. Vi har sjekket om det her finnes variasjoner ut fra bakgrunnsvariabler. Vi ser da at de som i størst grad gir

uttrykk for at de har lært noe nytt er høyest i de yngste aldersgruppene, og blant dem som har grunnskole eller videregående skole som sin høyeste fullførte utdanning. Vi tenker at det er naturlig at de som har minst erfaring i alder og/eller utdanning også er de som har lettest for å oppleve ny læring om lokaldemokrati gjennom sin deltakelse i utvalgene.

Figur 12 I hvor stor grad mener du at du har lært noe nytt om lokaldemokrati etter at du ble med i utvalget?

Ovenfor så vi at enkelte mente at omfanget av det uformelle arbeidet i prosjektet kan virke krevende. Nedenfor viser vi svar på hva utvalgsmedlemmene tenker om det motsatte; om det kan gi noe *tilbake* av personlig læring, innflytelse og annen personlig gevinst, selv om det altså er veldig tidlig i tiltaket. Et flertall mener at innsatsen går omtrent opp i opp med det man får igjen (41 prosent) mens en stor andel (32 prosent) mener allerede at de får mer igjen enn de gir. Denne andelen er spesielt stor for lokalsamfunnsutvalget i Slemmestad (63 prosent).

Figur 13 Det kan kreve mye tid og arbeid å sitte i et lokalsamfunnsutvalg, men det kan også gi tilbake av personlig læring, innflytelse og annet? Hvordan vurderer du dette?

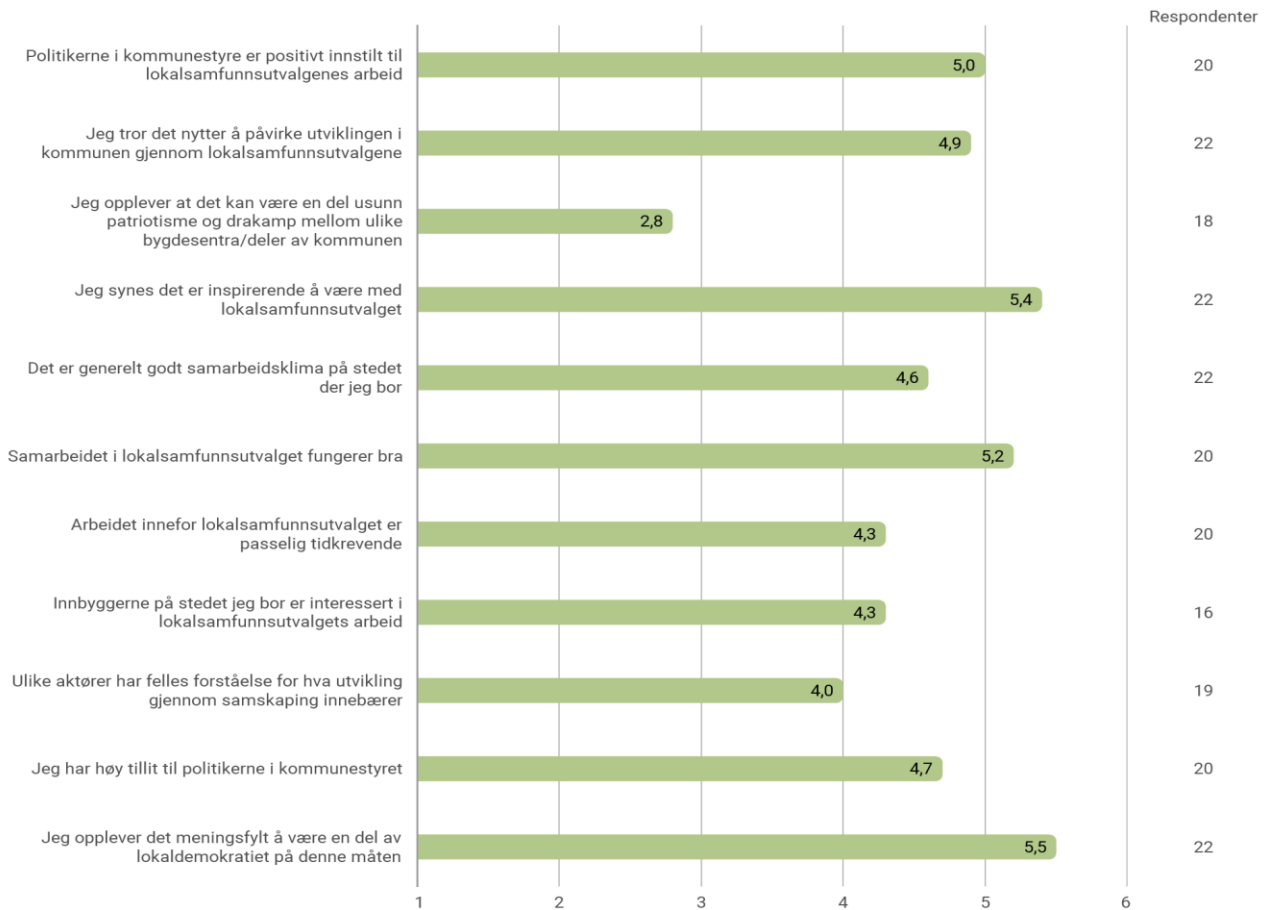
Vi merker oss ellers at det er *noen* som allerede føler at de gir mer enn de får tilbake, og at det naturligvis er enkelte som er usikre på denne brøken. Det blir interessant å følge med på hvordan dette vil utvikle seg over tid. Også i lys av hva vi har kommentert tidligere om at det spesielt for utvalgslederne har vært et betydelig arbeidsomfang, vil det være interessant å følge dette temaet videre. Det vil etter vår vurdering, være aktuelt å holde øyne med om det etter hvert kan utvikle seg et A- og et B-lag i den forstand at noen blir «semi-profesjonelle» utvalgsmedlemmer; lederen og et-par til kanskje – men resten «henger på» i tillit til at «A-laget» i realiteten håndterer brasene.

3.6. Egenvurdering i utvalgene

For å fange opp ulike synspunkter som har betydning for hvordan lokalsamfunnsutvalgene fungerer i praksis, vil medlemmene gjennom perioden bli bedt om å ta stilling til i hvilken grad de sier seg enig eller uenig i forskjellige påstander om det utvalget de tilhører. Selv om grunnlaget for slike svar er magert så tidlig i prosessen, gjennomførte vi denne øvelsen også i denne tidlige kartleggingen. Svarene er vist i Figur .

Samlet sett indikerer vurderingene at forholdene synes å ligge godt til rette for at medlemmene kan lykkes med arbeidet i lokalsamfunnsutvalgene. Medlemmene er i stor grad enige om at de opplever det meningsfylt å være en del av lokaldemokratiet gjennom lokalsamfunnsutvalgene, at det er inspirerende å være med, og at samarbeidet så langt fungerer bra. Videre er det også relativt stor grad av enighet om at politikerne i kommunestyret vurderes å være positivt innstilt til lokalsamfunnsutvalgenes arbeid. Tilliten til politikerne i kommunestyret er relativt høy, og medlemmene av lokalsamfunnsutvalgene tror det nytter å påvirke utviklingen i kommunen gjennom lokalsamfunnsutvalgene. Medlemmene gir også uttrykk for at samarbeidsklimaet på stedet der de bor er rimelig bra. Usunn patriotisme og dragkamp mellom ulike bygdesentra/deler av kommunen, vurderes ikke som å være noe stor problem.

Vi ser at det er en viss grad av enighet i påstanden om at arbeidet i utvalget er passelig krevende. Som vi har sett i det foregående, er det noen som foreløpig føler at de gir mer enn de får tilbake. Det er en viss grad av enighet i at innbyggerne på stedet der utvalgsmedlemmene bor er interessert i lokalssamfunnsutvalgets arbeid, men her synes det å være mere å gå på.

Figur 16 I hvilken grad er du enig i følgende påstander om lokalutvalget? 1 er «helt uenig» og 6 er «helt enig». Gjennomsnitt.

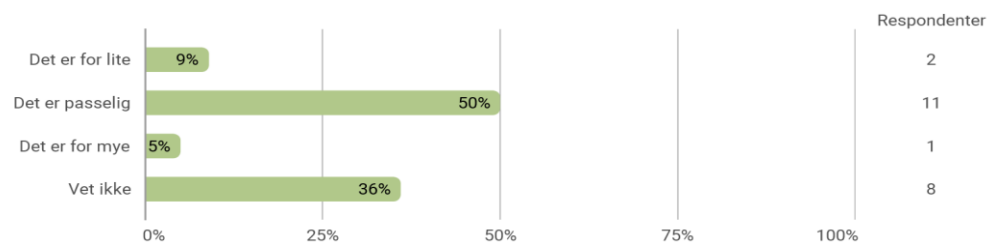
Det er likevel grunn til å forvente en økt interesse etter hvert som flere aktiviteter kommer i gang, dersom den får en innretning og noen resultater som kan vise til en viss suksess i de respektive lokalsamfunnene. Det synes også å være litt mer å gå på når det gjelder å skape felles forståelse blant ulike aktører for hva lokalsamfunnsutvikling gjennom samskaping egentlig innebærer.

Til denne delen av kartleggingen kan det kommenteres at utvalgene ser ut til å ha svært god politisk støtte. Alle de tre politikerne vi intervjuet, to fra posisjonen og en fra opposisjonen, virket entusiastiske overfor forsøket. Også de fire intervjuede fra administrasjonen uttrykte egen støtte og de refererte samtidig til den brede politiske støtten dette forsøket har. To av de intervjuede (en politiker og en fra administrasjonen) uttrykte noe eksplisitt som vi nok også har opplevd som en mer underliggende tanke hos flere; «det forsøket som er satt i gang har egentlig urealistiske ambisjoner». – Men til tross for at det altså virker som om flere innser at Asker kommune her har satt seg såkalte hårete mål, så virker det likevel som om alle involverte er fast bestemt på å få det til. «Jeg vil absolutt mene at vi skal få dette til» sa en av dem som tidligere i samtalen hadde gitt uttrykk for prosjektets høye mål.

3.7. Økonomiske ressurser

I henhold til reglementet for lokalsamfunnsutvalgene i Asker skal hvert av utvalgene årlig bevilges et nærmere angitt beløp til sitt arbeid. Utvalgene skal disponere midlene til lokale tiltak som fremmer aktivitet og fellesskap på tvers av alder, kulturell bakgrunn og organisasjonstilhørighet, herunder tilrettelegging av uteområder og møteplasser. Midlene skal fortrinnsvis tildeles prosjekter der flere aktører har funnet hverandre i samarbeidsløsninger/tiltak. Midlene kan i utgangspunktet ikke tildeles aktiviteter som lag og foreninger får støtte til gjennom andre kommunale tilskuddsordninger; dobbeltfinansiering. Innretningen ser ut til å være en klok stimulans av Asker kommunes generelle satsing på samskaping. Vi har ikke i denne omgang gått inn og sett på om kriteriene er fulgt og om tilskuddene, forvaltet gjennom LSU'ene har gitt samskapingseffekter. Det vil vi eventuelt komme tilbake til i seinere rapportering.

Utvalgsmedlemmene ble stilt spørsmål om de økonomiske midlene som utvalget har til rådighet for inneværende år er tilstrekkelige (kr. 500 000 per utvalg for 2020). 50 prosent mener at beløpet er passelig, men en relativt stor andel er usikre (36 prosent). Det er få som gir som uttrykk for at de synes rammen er for stor eller for liten.

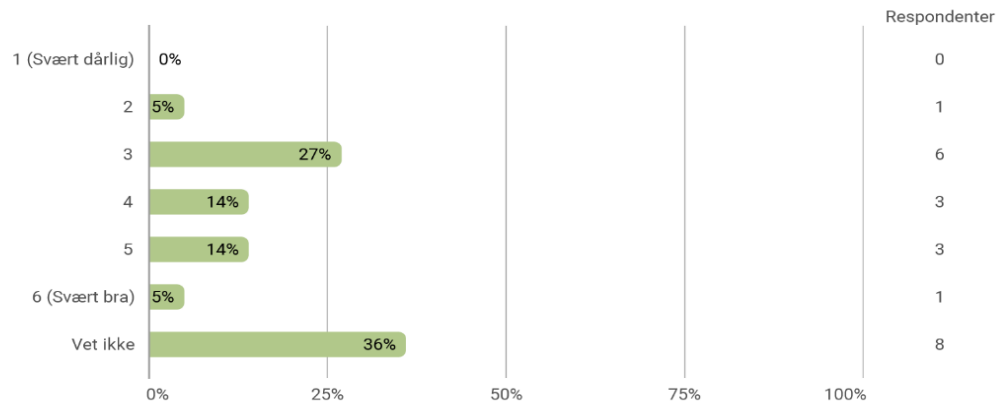

Figur 17 Er de økonomiske midlene som utvalget har til rådighet for inneværende år tilstrekkelig?

3.8. Innbyggertorg

Lokalsamfunnsutvalgene skal utvikle og styrke samarbeid og dialog med lokale lag, organisasjoner og institusjoner. Det forventes at dette arbeidet i betydelig grad foregår gjennom ordningen med «Innbyggertorg», etter hvert som dette kommer i gang flere steder i kommunen.

Innbyggertorgene er åpne møteplasser og en arena som samler mennesker lokalt, på tvers generasjoner, kulturer og interesseområder. Det skal være en arena for samarbeid mellom innbyggere, lag og foreninger, næringsliv, aktuelle kommunale tilbud – som bibliotek, kulturaktiviteter og frivillighets-sentraler, og sivilsamfunnet for øvrig. Innbyggertorgene er dessuten ment å skulle være en arena for ulike nærdemokratiordningen. Vi spurte derfor utvalgsmedlemmene om hvordan de vurderer innbyggertorgene som møtested mellom lokalsamfunnsutvalgene og innbyggerne.

Figur 18 Hvordan fungerer Innbyggertorgene som møtested mellom lokalsamfunnsutvalgene og innbyggerne?

Svarene tyder på at det er del å gå på før disse fungerer optimalt, hvilket jo ikke er overraskende med tanke på den fasen undersøkelsen foregikk i. Både ordningen med LSU og satsingen på Innbyggertorg er foreløpig i sin spede begynnelse. Det er ikke overraskende derfor, det det var en stor andel som ikke vet- eller ikke er i stand til å svare på spørsmålet (36 %).

3.9. Andre forhold og synspunkter

I avslutningen av spørringen fikk LSU-medlemmene anledning til å gi uttrykk for synspunkter eller kommentarer som de måtte ha på siden av- eller i tillegg til det de var spurt om. Enkelte ga her uttrykk for å de foreløpig hadde for liten erfaringen til å svare på enkelte av spørsmålene, nettopp fordi de befinner seg i en så tidlig fase. Enkelte benyttet anledningen til å understreke forhold de ser som særlig viktige for at tiltaket med lokalsamfunnsutvalg skal lykkes. Det ble pekt på at det vil være viktig å få til et godt samspill mellom uformelle og formelle møter; at de formelle møtene bare utgjør en liten del av virksomheten. Det ble etterlyst tiltak for opplæring for å sikre et godt samspill mellom ulike parter i tiltaket. Det ble av enkelte etterlyst muligheter for mer kunnskapsbasert veiledning, f.eks. om hvordan man skal forstå samskapingen lokalt helt konkret. Det ble også etterlyst gode konkrete eksempler fra andre steder/kommuner. I denne delen av spørringen var det også noen som ga uttrykk for at det er nødvendig med en tydeligere avklaring av vararepresentantenes rolle og godtgjørelse, samt enda tydelige kriterier for tildeling av midler fra de lokale utvalgene til initiativer/søknader lokalt.

Vi minner om at surveyen ble gjennomført i begynnelsen av oktober. I tiden som er gått siden da har forholdet rundt utvalgenes formelle rolle og handlingsrom blitt et viktig og litt vanskelig tema. Det er særlig LSU i Heggedal som har «frontet» dette, men med så stor prinsipiell betydning at det er blitt en «sak» for hele ordningen. Det er avholdt et eget felles-møte med både ledende kommunejurist i Asker og to kommunaldirektører (direktør for medborgerskap og direktør for organisasjon) til stede,

sammen med øvrige administrative ressurser, ledet av virksomhetsleder for innbyggertorg. Alle de tre LSU'ene deltok.

Problemstillingen som er reist, og som ble diskutert der, vil kunne beskrives litt ulikt avhengig av hvilken synsvinkel man ser det fra – og vi har snakket med personer med vidt ulike oppfatninger av nettopp dette. I korthet handler imidlertid problemet om at lokalsamfunnsutvalgene trenger en tydeligere avklaring av hvordan de kan agere utenom de formelt oppsatte møtene. Slike møter må strengt følge kommuneloven mht. åpenhet, gjennomsiktighet og formaliteter, først og fremst. Spørsmålene som er reist handler så om slike krav gjelder all «bevegelse» enkeltpersoner eller utvalget samlet sett foretar seg i sine lokalsamfunn. Kan utvalgene avholde møter med eksterne innledere/gjester, mv. for å dykke dypere ned i saker i form av for-møter eller tema-møter, uten at det fattes beslutninger? Må slike møter i tilfelle gjennomføres på samme måte, med de samme prosedyrer og formaliteter som ordinære utvalgsmøter? Eksisterer i det hele tatt LSU som organ mellom møtene, eller er det først når personene som inngår i kollegiet trer sammen i formelle møter, at det finnes et LSU? I så fall kan verken lederen eller andre inngå i dialog med foreninger og lag, næringsdrivende eller andre, i rollen som LSU. Og kan de lokale LSU'ene «brande» seg selv og kommunisere med sine lokalsamfunn i sosiale medier, i andre medier, og annet?

Vi vil ikke kommentere dette på annen måte enn at vi registrerer relativt sprikende synspunkter på dette blant de aktørene vi har snakket med. Vi vil også peke på at problemstillingen som kan kalles «LSUs autonomi og rolle», naturligvis griper temmelig direkte inn i en potensielle spenning som kan ligge i LSU'enes doble mandat.

4. Avsluttende kommentarer

Hva vet vi nå, som vi ikke visste før denne første kartleggingen? Er forsøket godt i gang – og i så fall halvt fullend, som ordtaket hevder. Godt i gang, kanskje – men halvt fullendt tror vi ikke at det er. Mye later til å være på plass, men en hel del spenninger og dilemmaer må håndteres videre for at i alle fall vi vil si at forsøket er en suksess. Dette vil vi kommentere i dette avsluttende kapittelet hvor vi også tillater oss noen forsiktige pek framover.

4.1. Optimisme og bekymring

Lokalsamfunnsutvalgene i Heggedal, Tofte og Slemmestad er satt sammen av deltakere med ulik erfaring fra tidligere lokalpolitisk arbeid og med ulik personlig og yrkesmessig bakgrunn. Vi kan merke dette slik at de forskjeller som avtegner seg ikke bare skyldes lokale forhold, de kan også skyldes personlige variasjoner.

Aktørene som spiller sentrale roller i forsøket er gjennomgående godt motiverte for å være med, med sterk motivasjon om å bidra i sine lokalmiljøet på en rekke samfunnsområder og temaer. Det er størst engasjement for saker knyttet til stedsutvikling og samferdsel, men representantene er også i noen grad opptatt av oppvekst og kultur. Et flertall av medlemmene har tanker om konkrete saker som de ønsker å arbeide lokalt med, innenfor disse områdene. I Tofte (som i realiteten dekker flere nærmiljøer; Filtvet, Tofte, Kana og Holmsbu.) fikk utvalget allerede fra starten en krevende lokal sak; Planprogram for områderegulering av Tofte sentrum nord/Tofte industriområde, mens alle utvalgene for øvrig har hatt mye å gjøre med saker av mer generell karakter. Langt på vei har alle saker behandlet i utvalgene vært generert fra kommunen sentralt. En slik sak er *Temaplan for medborgerskap 2021-2033*. «– Vi var nok lite forberedt på at vi skulle sitte å behandle saker med et tidsperspektiv 10-15 år fram i tid», sa en av utvalgslederne i intervju med oss. Sakskartene i utvalgene så langt må sies å være et uttrykk for LSU'enes rolle som kommunens forlengede arm ut i lokalsamfunnene, mer enn å være ambassadører og talsmenn for lokale initiativer og ønsker.

Når vi vet at et sentralt mål og begrunnelse for lokaldemokratiske ordninger er at de skal tjene lokalsamfunnenes interesse inn/opp mot den sentrale politiske og administrative ledelsen i kommunen, tror vi det er betimelig å peke på at handlingsrommet for å være mer «lokalistisk» (en interessant språklig nyvinning som vi fanget opp i et intervju) bør utnyttes og utvikles.

Det er høy energi og stor optimisme å spore både hos politikere og i administrasjonen i kommunen og i lokalsamfunnsutvalgene. – *Vi har fått en umulig oppgave, så den skal vi klare*, sa en av dem vi intervjuet om dette, ledsaget av en liten latter. Det blir spennende å se hvordan stemningen utvikler seg. Skyldes optimismen en fascinasjon over «det nye», så vil den kanskje ebbe ut når nyhetens effekt avtar og hardt arbeid overtar? En annen mulighet er naturligvis at begeistringen vedvarer fordi deltakerne reelt sett opplever å ha innflytelse.

Flesteparten av utvalgsmedlemmene er fornøyd med utvalgenes plassering i det politiske og administrative organisasjonskartet, selv om vi har sporet noe intern bekymring på rådhuset over om oppgaven med å drifte og følge opp LSU kan vise seg å være et vel stort ansvar og i overkant komplisert oppgave for et allerede «fullstappet» virksomhetsområde.

Utvalgene er jevnt over godt fornøyd med kommunes tilrettelegging, lederne av utvalget er svært takknemlig og imponert over den støtten de får, men flere peker likevel på at svært mye har vært uklart fra starten av arbeidet etter vedtaket om opprettelse av LSU ble fattet i januar 2020. Det har skapt både fasinasjon og fortvilelse. «Båten må bli til mens vi ror» som en av politikerne uttrykte det i et møte om dette. Vi er ikke sikre på om vedkommende innså hvilket ubehag mange kan føle ved å være den som sitter ved årene på en slik tur...

Arbeidet med å utvikle nærdemokratiske ordninger er en relativt upløyd mark, og vi identifiserer en dobbelthet i tilnærmingen til forsøket i vårt materiale. Den ene kan uttrykkes som en «la oss prøve det ut og lære underveis» holdning. Holdningen følges gjerne av en aksept for om det gjøres feil, og en vilje til å «slippe løs» og generere erfaringer underveis som så etter hvert kan bygge en bærekraftig løsning. Den *andre holdningen* er mer en «dette skal vi lykkes med så her må vi passe oss så vi ikke trår feil» holdning. I de personlige intervjuene vi har foretatt, har vi i størst grad identifisert uttrykk for den første holdningen hos politikere og ledere som ikke sitter «midt oppe i» arbeidet, mens vi også har sett spor av den andre holdningen, men bare hos personer som er direkte involvert i det operative arbeidet. Det er naturligvis interessant å følge utviklingen av de ulike holdningene/innstillingene til arbeidet. Vi er spent på om en av holdningene vinner fram på bekostning av den andre.

Som følgeforskere må vi ta inn over oss at vårt nærvær og aktivitet kan være en faktor i det bildet vi registrerer. Det kan tenkes at deltakere som føler seg observert og evaluert, vil være opptatt av å ikke gjøre feil. Som følgeforskere vil vi derfor være nøye med å artikulere formålet med forskningen og sette den inn i et eksplorativt lys i møte med de ulike aktørene. Vi vil være nøye med å understreke at vår rolle ikke er å «avdekke» feil. Slik vi gjør i denne rapporten (forhåpentligvis), vil vi peke på noen dilemmaer, utfordringer og tendenser i materialet – og speile det mot det formålet og de kvalitetene Asker kommune ønsker å oppnå fra ordningen.

4.2. Formaliteter og improvisasjoner

Flere steder i materialet vi har hentet inn, finner vi uttrykk for dilemmaet mellom utvalgenes formelle posisjon og ønsker om å spille en dynamisk rolle i lokalsamfunnet. Vi har kommentert dette flere steder underveis. Det pekes av flere på at forholdet ikke er godt nok klarlagt i forberedelsene av ordningen. Representanter for «la oss prøve dette» holdningen møter dette med en innstilling om at «dette vil gå seg til». Andre har vi registrert, har en mer oppgitt holdning, på grensen til litt hissig oppfatning om at «dette burde vært på plass før utvalgene startet sitt arbeid». Senest 14. desember ble dette, som før nevnt, diskutert i et digitalt møte mellom alle involverte aktører i kommunen og

de tre utvalgene. Møtet bidro kanskje til noe avklaring, men neppe nok til å «legge ballen død», som det heter.

En av uttalelsene vi hørte fra en lokalsamfunnsleder, understreker hvilken utfordring som kan ligge i LSU'enes doble mandat med å være kommuneledelsens forlengede arm og lokalsamfunnets ambasadør og påvirker andre veien: - «Dette må vokse opp nedenfra – det er umulig å lykkes med dette om det bare styres og håndteres ovenfra!»

Vi registrerer, og har også i andre prosjekter enn forsøket i Asker, fulgt den diskusjonen som for tiden foregår rundt dagens kommunelov og ulike former for nærdemokratiske ordninger og andre former for innbyggermedvirkning. – Man skal som kjent være forsiktig med å spå om framtiden, men mye tyder på at forsøket i Asker passer bedre til morgendagens kommunelovgivning, enn den vi i dag har. Hvordan morgendagens lovgivning vil se ut ligger utenfor denne rapportens mandat å spekulere om, men prinsippene om åpenhet og gjennomsiktighet vil sannsynligvis bestå. Gitt slike «uforanderlige» prinsipper finnes det sannsynligvis likevel andre måter å drive et demokratisk arbeid med lokalsamfunn i fokus på, utenom det konvensjonelle partipolitisk baserte representative demokratiet. Det foregår forsøk med modeller og praksis som alternativ, aller snarere som *supplement* til dette systemet, flere steder. Vi vil i fortsettelsen holde et øye med dette feltet, også utenom Askers forsøksprosjekt, slik at vi kan bringe erfaringer og tendenser fra forsøk med lokaldemokratiske ordninger inn til prosjektet i Asker, underveis.

I våre observasjoner, i de konkrete fysiske utvalgsmøtene den 5. oktober, kom dualiteten mellom «ovenfra» dominans og «nedenfra» engasjement, på flere måter til uttrykk. Alle tre stedene var det på forhånd gjort «SWOT-analyser» / «mulighetsstudier» eller liknende. Samtalen mellom utvalgsmedlemmene, både før under og etter at møtet var formelt satt, dreide seg mye om hva utvalget kunne få til å gjøre for «sitt» lokalsamfunn, på kort og lang sikt. Alle tre stedene begynte møtene imidlertid med relativt lange faglige-administrative foredrag fra en av kommunens kommunaldirektører, og de sakene som var oppe til behandling var, som tidligere kommentert, forberedt og «levert» fra kommunen – selv om de naturligvis hadde relevans for det respektive utvalget.

Det kom alle tre steder til uttrykk sterke oppfatninger av at utvalget vil være «lyttepost» fra det som kommer 'nedenfra'. Nå må det legges til at en hensynsløs styring nedenfra også kan være uheldig. Det kan underminere de representative kanaler. Det vil i så fall også være en grøft å gå i – det er som så ofte, en grøft å havne i på begge sider av veien. Faren for at forsøket i Asker skal havne i den sistnevnte grøften virker i øyeblikket mest som en teoretisk fare.

4.3. Et krevende arbeid

Det kan være både tidkrevende og kreve ny kompetanse og innsikt å sitte i lokalsamfunnsutvalg. « – Vi må jo nesten lære oss et nytt språk», sa en lokalsamfunnsrepresentant litt oppgitt. «'Årsdøgntrafikk', hva betyr det da? Hvorfor kan de ikke bare skrive hva det er i stedet for å bruke så mange

faglige og tekniske uttrykk?» Til tross for slike erfaringer er det få som føler at de gir mer enn de får tilbake i utvalgsarbeidet på det tidspunktet surveyen ble gjennomført. Vi ser i materialet at medlemmene vurderer det slik at det ligger godt til rette for at arbeidet i lokalsamfunnsutvalgene kan lykkes. Lederne av utvalgene er nok i samtaler med oss litt mer urolig for om de vil ha tid nok, og om politikerne i kommunen fullt ut forstår hvor krevende det arbeidet de har satt i gang, er. LSU-medlemmene er i stor grad enige om at det er meningsfylt å være en del av et nytt lokaldemokrati-forsøk og at det er inspirerende. Så det er en generell tilfredshet – men også en del usikkerhet om nivået på de økonomiske midlene som er stilt til rådighet for utvalgene er tilstrekkelig. Det er uttrykt noe misnøye med at budsjettmidler fra utvalgene er brukt av kommunen til informasjon/markedsføring av ordningen og det ser ut til å være behov for å vurdere på nytt noen detaljer knyttet til nivået på godtgjørelsen til faste medlemmer og varamedlemmer. Vi vil borre litt dypere i dette og andre teknikaliteter ved neste korsvei når utvalgene har noe mer erfaring med hvordan ulike detaljer rundt driften av utvalgene fungerer.

4.4. Innbyggertorg og andre lokale ordninger

Det er foreløpig en hel del usikkerhet og uavklarte forhold knyttet til samspill og utnyttelse av ordningen med **innbyggertorg**. Dette ser ut til å skyldes en kombinasjon av at begge satsinger befinner seg i en tidligfase og at korona-situasjonen dessuten har hindret full utnyttelse av aktiviteter og synergier knyttet til bruk av lokaler etc. Ordningen med lokalsamfunnsutvalg er administrativt plassert under samme virksomhet som innbyggertorgene. Det skulle dermed ligge godt til rette for at de to ordningene kan driftes sammen på en god måte. Det finnes også en rekke andre lokale tiltak som griper inn i lokalsamfunnsutvalgenes mandat og aktivitet. Kommunale frivilligsentraler som, slik vi forstår det, vil helt eller delvis inkluderes i Innbyggertorgene. I tillegg finnes det en rekke private/frivillige nærmiljøsentraler som er initiativer «nedenfra» slik som Vollen nærmiljøsentral, Heggedal nærmiljøsentral, Borgen nærmiljøsentral og Klokkarstua nærmiljøsentral og NaKuHel på Sem.

Når det gjelder nærmiljøarbeidet på Klokkarstua og Verket, ligger det til følgeforskningens mandat og se spesifikt på den formen Klokkarstua og Verket nærmiljøforum har. Dette skal sammenliknes det med erfaringer fra LSU på Heggedal, Tofte og Slemmestad. Vi vil komme mer eksplisitt tilbake til dette utover i prosjektets neste faser.

Å hente synergier ut av den samlede innsatsen som foregår i ulike nærmiljøorganisasjoner og –tiltak vil være en utfordring for Asker-samfunnet. I en beskrivelse av det norske samfunnet, er betegnelsen «det fragmenterte samfunnet» brukt (Tranøy og Østerud 2001), med en henvisning til at det på ulike områder er lett å ty til prosjekter og nye initiativer for å tette gliper og udekkede behov i velferds-samfunnet. Slike velmente initiativer og nyskapninger er imidlertid ofte svakt bundet til hverandre og i svakt samsvar med helhetlige perspektiver. Satsinger har lett for å havner på «prosjektkirkegårder» etter tre-fem år. Det er ikke i Asker kommunes interesse at den sterke satsingen som for tiden foregår på samskaping og lokaldemokrati blir et blaff. I sum satses det betydelige midler og enda mer sosial

kapital i de tre forsøksområdene, og mange andre steder i kommunen. Satsingen og den forestående satsingen på Innbyggertorg må ses i- og etter hvert vurderes i denne sammenhengen. Vi vil følge med på dette som en del av følgeforskningen, og kommentere utviklingen videre i et helhetlig blikk på lokalsamfunnsutvikling i rapporteringen framover.

Helt til slutt vil vi bare peke på et forhold som sannsynligvis vil få større relevans i prosjektets drift, og dermed også i våre kommentarer framover. Asker er sannsynligvis den kommunen i Norge med de høyeste ambisjonene og tydeligste satsingen på *samskaping* som politisk og administrativt grep. Plassering av medborgerskap med eget politisk utvalg, med egen direktør for feltet i rådmannens ledergruppe, egen temaplan for medborgerskap, en omfattende og kostbar satsing på innbyggertorg, og en rekke større og mindre tiltak og bevilgninger på enkeltområder, er uttrykk for dette. Vårt inntrykk fra nærvær i LSU-møter og annen datainnsamling, etterlater et klart inntrykk av at LSU-medlemmene både individuelt og som kollegium ser seg selv som frivillige ildsjeler. De virker motivert og parat til å skape debatt og påvirke utviklingen av både lokalt næringsliv, friluftsliv, ungdomsarbeid og kultur helt ned til engasjement for dårlige seter i den lokale kinosalen. Det er krevende å tilpasse en slik identitet sammen med mer overordnede ambisjoner fra «systemet» om at forsøkene skal føre til økt samskaping og bidra til å bøte på svakheter og mangler ved det formelle representative systemet. Det blir interessant å følge med på hvordan aktørene selv, på alle sider av forsøket, velger å fylle og vektlegge de ulike rollene.

Referanser

- Distriktssenteret (2014) Nærdemokrati. Kunnskap og erfaringer fra arbeidsverkstedet på Værnes 23. oktober 2014. Hefte.
- Hansen, G.S., Klausen, J.E. & Winsvold, M. (2013). *Erfaringer med nærdemokratiske ordninger i Norden*. NIBR-rapport 2013:4.
- Sønderskov, M. (2019) Lokalpolitikernes holdninger til borgerdeltakelse: En propp for demokratisk innovasjon? Ph.d.-avhandling i innovasjon i tjenesteyting i offentlig og privat sektor. Handelshøgskolen Innlandet - fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap.
- Tranøy, B.S., og Østerud, Ø. (red.) (2001) Den fragmenterte staten - Reformen, makt og styring. Gyldendal Norsk Forlag.
- Tortzen, A. (2017) Leading co-production: Three leadership styles and how they affect the quality and public value of co-production processes. Paper for PUBSIC 2017, 15-17 November 2017, Lillehammer, Norway.

Skriftserien nr 63
2020

**Godt begynt er halvt fullendt?
En oppstartsanalyse**

Rapport fra forsøk med nærdemokratiske
ordninger i Asker kommune

Lars U. Kobro
Bent Aslak Brandtzæg

ISBN 978-82-7206-584-2

ISSN 2535-5325

usn.no/sesam

